

کدام‌یک از ما نگاهبان درخت زبان پارسی هستیم؟

روح فردوسی را عذاب ندهیم

■ **سکینه عرب‌لو**

همیشه حرف از این می‌زنیم که اصالت و فرهنگ ما خیلی مهم است. بیشتر ما اعتقاد داریم که آدم بی‌ریشه مانند یک پوسه بی‌نام و نشان در بیانات است. بایانکه آدم بی‌اصل ونسب قابل اعتماد نیست و.... ولی بهتر است این اصل ونسب و ریشه را کمی دقیق‌تر در نظر بگیریم. مگر نه اینکه بخشی از این اصل ونسب، فرهنگ و زبانی است که‌از پیشینیان به ما رسیده است؟ پس ما هم این فرهنگ و زبان را در برابر یک عدسی قرار می‌دهیم تا به‌وسیله آن بتوانیم جزئیاتی که آن را تشکیل می‌دهد، ببینیم. در برابر ریزبینی که من فرهنگ را از پس آن می‌نگرم، زبان مادری را یکی از بزرگ‌ترین اجزای می‌بینم. زبان مادری قادر است فرهنگ را به‌ما منتقل کرده و اصل ونسب واقعی ما را به‌خودمان و همین‌طور به‌همه معرفی کند. پس این زبان مادری، بخشی از ماست. بخشی از وجود و موجودیت ماست ولی بر خود ما با این قسمت از موجودیت و در واقع هویت‌مان چگون‌ه‌است؟ آیا واقعا برای پیشرفت آن در جهان امروز، تلاشی می‌کنیم؟ اگر برای آن تقا یا پیشرفت آن تلاشی نمی‌کنیم، آیا واقعا در نگهداری و حفظ آن تلاشی داریم؟ همه زبان‌ها در دنیا در معرض تغییر هستند، شاید میزانی از این موضوع برای هر زبان زنده‌ای در دنیا بد نمیشد، چون با توجه به شرایط و پیشرفت‌های نوین، خواه ناخواه واژگانی تازه و نو در هر زبانی ساخته می‌شود ولی گاهی این تغییرات از تغییر ساده فراتر رفته و به‌دگر گونی می‌انجامد. اینجاست که باید بپرسیم آیا این دگرگونی خوب است؟ واز آن مهم‌تر که برای تمام‌عموم مردم هم وظیفه محسوب می‌شود این است که ما چقدر به این دگرگونی کمک می‌کنیم یا جلوی رخ‌دانشن را می‌گیریم یا دگرگونی را برای غنابخشی به زبان مادری به‌کار می‌گیریم؟

■ **جلوگیری از مرگ زبان مادری مان**

زبان‌هایی که در دنیا کمتر مورد استفاده قرار می‌گیرند، مانند زبان پارسی، با این مشکل روبه‌رو هستند. این زبان در گذشته دچار تغییرات و در واقع دگرگونی‌هایی شده است. برخورد ما با این ماجرا چیست؟ ممکن است در همین لحظه که این نوشته را می‌خوانید فکر کنید یاک نوشته‌تخصصی

■ **هما ایرانی**

زبان‌های بسیاری در دنیا وجود دارد که هر کدام از ما آدم‌ها در سر تاسر جهان با یکی از آنها حرف می‌زنیم. در جایی که متولد می‌شویم، یکی از این زبان‌ها را به ما اهدا می‌کنند. در واقع یکی از این زبان‌ها می‌شود زبان مادری مان. ما با این زبان مادری رشد می‌کنیم و به‌وسیله آن با هر آنچه اطرافمان است ارتباط برقرار می‌کنیم.

تقریباً تمام کارها و امور زندگی به وسیله زبان گویشی ما صورت می‌گیرد. ما با این زبان رشد می‌کنیم و زندگی خودمان را می‌سازیم، پیشرفت می‌کنیم و از خود فعالیت نشان می‌دهیم ولی شاید هیچ وقت به این فکر نکنیم که این زبان مادری عجب دوست بزرگی است. خیلی وقت‌ها دانشن و دیدن یک چیز وقتی به تکرار می‌افتد، ارزش خودش را از دست می‌دهد. مثل فرزندی که هر بار وقتی به خانه برود می‌داند که خوراکی روی اجاق حاضر است، و حاضر بودن آن برایش یک مسئله عادی است.

وجود زبان در زندگی ما بسیار برامان عادی شده است و دیگر آن زانمی‌بینیم. مثل رانندگی که در طول مسیر ده‌ها بار دنده را عوض می‌کند و خودش هم نمی‌داند که چه وقت

این دنده‌ها عوض کرده‌است!

زبان گویشی برای ما مثل آن خوراک فرزند یا دنده خودرو است. فکر می‌کنیم خوراک همیشه حاضر است و باید هم حاضر باشد ولی امان از روزی که مادر در خانه نباشد. آن روز خوراک هم نیست. آن روز قدر خوراک را می‌دانیم ولی دیگر پیر شده‌است، چون مادر نیست و خوراکی هم وجود ندارد. در درمی‌یابیم که باید دست به کار شویم. هم‌اکنون به لطف پیشینیان، ما هم زبان مادری خودمان را داریم و با آن زندگی می‌کنیم ولی حالا که این یادداشت نوشته می‌شود

درباره زبان و ادبیات پارسی روبه‌رو هستید ولی این نوشته قصد ندارد به این مقوله بپردازد. این نوشته قصد دارد دوظایف ما را در برابر زبان مادری مان به یادمان بیاورد، خواه کم‌سواد باشیم و خواه پرسواد. خواه شغل مهمی داشته باشیم و خواه شغلی بسیار ساده و محدود. برای همین این پرسش به وجود می‌آید: «زبان که بخشی از خودمان است چگونه تغییراتش چقدر برای ما مهم است؟» همه باها شنیده‌ایم که می‌گویند: «زبان‌های زنده دنیا» و به راستی هم زبان زنده است و باید با آن مثل یک موجود زنده برخورد کرد؟ لفظ زنده بیشتر به این منظور، به کار می‌رود که بیان کند، زبانی که در جهان مطرح است و مورد استفاده قرار می‌گیرد، در واقع وجود دارد و مورد استفاده قرار می‌گیرد ولی من تعبیر دیگری هم برای آن در نظر می‌گیرم و آن اینکه: «زبان زنده است و نیاز به نگهداری، پرورش دارد.» زبان‌های زنده همچون درختی تنومند است که نشان‌دهنده پیشینه واقعی ماست، پس نیاز به آبیاری دارد. این موجود زنده بدون آب و اکسیژن نمی‌تواند به زندگی‌اش ادامه بدهد. اگر در گذشته درخت زبان پارسی دچار ناملایمات و نامهربانی‌هایی شده و آسیب‌هایی به‌دنبه و شاخ و برگ تنومند آن وارد شده است، امروز نیاز به پرستاری بیشتر و در واقع ویژه‌ای دارد. امروز که همه جا حرف از این است که فرهنگ ایران زمین غنی بوده و باید آن را به مردم دنیا نشان بدهیم، چه راهی بهتر از اینکه از زبان مادری خود شروع کنیم؟ آن را مرمت کنیم و چهره واقعی‌اش را به دنیا نشان بدهیم؟ درست است که ما نمی‌توانیم به‌طور کامل این زبان را مورد استفاده قرار بدهیم و باهمان اصالتی که دارد به کار بگیریم – چون حتی در این نوشته که درباره نگهداری از همین زبان است هم بسیاری از واژگان غیر پارسی است – ولی می‌توانیم تا جایی که امکان دارد آن را در دست نشان بدهیم.

این درست نشان دادن خیلی مهم است. این درخت زخمی شده و آسیب‌های جدی خورده است، ما با تلاش مان می‌توانیم از آسیب‌های دیگری که این درخت را تهدید می‌کند، جلوگیری کنیم. دیگر چه بخواهیم و چه نخواهیم اگر برخی از واژگان غیر پارسی را به کار نگیریم، نمی‌توانیم مضمون واقعی کلام خود را به‌شونده القا کنیم. شاید بتوان در طول دهه‌های متمادی تلاش، تا نادرهای این مشکل پیش آمده راهپودبخشید ولی این تنها چیزی نیست که این درخت زنده و تنومند نیاز دارد.

■ **مسئولیت‌مان را جدی بگیریم**
امروزه بیشتر افراد، در شبکه‌های مجازی فعالیت دارند.

■ **سبک‌نوشتار**

■ **تلاش برای صیانت از زبان مادری**

همین الان متن پیامک خود را اصلاح کنید

و شما هم می‌خوانیدش وقت آن رسیده که به این زبان فکر کنیم. یا خودمان فکر کنیم که این زبان چه جایگاهی در زندگی مان دارد و ما برایش چه کار انجام می‌دهیم؟! زبان مادری نعمتی است که ما بی‌آنکه در این جهان، برای دریافتش تلاشی کنیم، به دستمان می‌رسد. پس جای شکر گزای و سپاس هم دارد. با این دید اگر به مقوله زبان مادری نگاه کنیم، کم‌کم مراقب نوشتن کلمه‌ها هم می‌شویم. ممکن است به دلیل مشغله‌های مختلف کاری و زندگی شخصی، دیگر فرصتی برای توجه به ادبیات کشور

سبک زندگی

سبک زندگی ۸۸۹۸۴۷۱

من و شما هم ممکن است نتوانیم مانند فردوسی شاهنامه پرباری خلق کنیم که بتواند یک زبان تنومند را زنده نگه دارد ولی می‌توانیم با انجام کارهای کوچک در این باره دست‌کم به سراغ کتاب فرهنگ لغتی رفته و از درستی چیزی که می‌نویسیم یا می‌گوییم مطمئن شویم. با این کار از اشتباه‌نویسی دست می‌کشیم و در دست می‌نویسیم. با این کار واژه‌ها را در دست می‌نویسیم و به دیگران یاد می‌دهیم و در نتیجه آسیمی به اصالت و پیشینه خود نمی‌زنیم و روح فردوسی را عذاب نمی‌دهیم

فرهنگ لغت‌ها را می‌توانیم به‌راستی در دسترس خودمان قرار دهیم و در اختیار دیگران بگذاریم. اگر برای این کار بودجه نداریم، می‌توانیم به‌راستی در دسترس خودمان قرار دهیم و در اختیار دیگران بگذاریم. اگر برای این کار بودجه نداریم، می‌توانیم به‌راستی در دسترس خودمان قرار دهیم و در اختیار دیگران بگذاریم.

همستیم به‌گونه‌ای که نه تنها کلمات را قلب و سخیف می‌کنند بلکه کم‌کم استفاده از شکلک‌ها دارد جای حرف زدن را می‌گیرد، درست مثل زمانی که بشر حرف زدن بلد نبود و خط را اختراع نکرده بود و با شکل و نمادها دود هوا کرد. و... مقصود خود را بیان می‌کرد.

بی‌شک هر کس که حرف‌از پیشینه و فرهنگ پرمايه و غنی ایران زمین می‌زند و در حق درخت زبان پارسی، کوتاهی می‌مهری می‌کند، حرف و کردارش یکی نیست. این شخص هیچ تلاشی برای نگهداری و بقای درخت نمی‌کند، فقط از اینکه درخت زبان پارسی باید وجود داشته باشد، می‌زند. این افراد زبان را یک موجود زنده نمی‌بینند، بیشتر به‌نظر می‌رسد که آن را ابزاری می‌بینند که می‌تواند آنها را به اهدافشان برساند.

■ **دوست فردوسی باشیم**

درخت زبان پارسی بسیار تنومند است و ریشه‌های بسیار بلندی دارد. این ریشه‌ها آن قدر به عمق زمین نفوذ کرده‌اند که حتی اگر این درخت را از بنده هم قطع کنند، با هم نمی‌خشکند و در جایی دیگر از این زمین، جوانه می‌زند و بارور می‌شود. دوستان و نگاهبانان بسیار مهربانی که در تاریخ ایران زمین نامشان پاینده است، به بقای او کمک بزرگی کرده‌اند. من و شما هم ممکن است نتوانیم مانند فردوسی شاهنامه پرباری خلق کنیم که بتواند یک زبان تنومند را زنده نگه دارد ولی می‌توانیم با انجام کارهای کوچک در این باره دست‌کم به سراغ اینترنت یا کتاب فرهنگ لغتی رفته و از درستی چیزی که می‌نویسیم یا می‌گوییم مطمئن شویم. با این کار واژه‌ها را در دست می‌نویسیم و به دیگران به‌راستی نشان می‌دهیم و در نتیجه آسیمی به اصالت و پیشینه خود نمی‌زنیم و روح فردوسی را عذاب نمی‌دهیم.

همه ما در این باره مسئولیت داریم. هر کس می‌هم سهم خودش را دارد. اگر در این میان شخصی همچون فردوسی بر می‌خیزد و سهم بیشتری را انجام می‌دهد، معناش این نیست که دیگران باید دست روی دست بگذارند و از زحمات دیگران بهره‌مند شوند. کسی باید در نگهداری از این درخت، تلاشی بکند. این درخت زبان پارسی، برای همه ایرانیان و پارسی‌زبانان نیست، پس همه هم باید باهم، با آن نگهداری کنند. ما با این رفتار هاشان می‌دهیم که افراد حاضر خوری نیستیم، بلکه از دوستان فردوسی و مردمان بزرگی که زبان پارسی را یاری کرده‌اند، هستیم.

خودمان هم جمع می‌شود. دیگر پیامی با املائی اشتباه نمی‌نویسیم و برای فرزندانمان نمی‌فرستیم. با این دقت به اطرافیان می‌آموزیم که برای خوراک خود کاری نکنند. مراقب باشند که خراب نشود و هدر نرود. اگر نمی‌توانیم با قدرت خلاقیّت خود این خوراک را تغییراتی بدهیم و تفاوتی در چاشنی یا تزئین آن ندهیم، دست‌کم از فساد آن جلوگیری کنیم. خوراک زبان مادری ما، این روزها نیاز شدیدی به نگهداری دارد، چون این روزها ورود تکنولوژی تازه و گوشی‌های تلفن همراه، تلویزیون و... که روزانه بارها و بارها زبان مادری مان را در نگاهمان زنده می‌کنند، باید خیلی مراقب باشیم که اشتباه ننویسیم و اشتباه‌ها را با درست‌ها اشتباه نگیریم. اگر مراقب نیاشیم، این اشتباه‌ها ممکن است کار دستمان بدهد و یک جای گی‌ریانمان را بگیرد. حداقل آن هم این است که برچسب بی‌سوادی به ما بزنند. دختری را می‌ناسم که به دلیل غلط‌نویسی مردی که به خواستگاری‌اش رفته بود، از ازدواج با منصرف شد. او کلمات نادرست زیادی را با املائی نادرست از سوی آن مرد در پیامک‌ها و نگارش بر‌گه‌هایی که برای کاری به او داده شده بود، دید و از این بابت احساس بدی پیدا کرد. وقتی برایم در ددل کرد، گفت که حاضر نیست با مردی از ازدواج کند که حتی بلدنیست اسم کسی را که برای ازدواج انتخاب کرده درست بنویسد. جالب اینکه این آقای خواستگار مدرک فوق لیسانسش را به رخ سایرین می‌کشید.

البته همه ما ممکن است دچار اشتباهاتی از این دست بشویم ولی اینکه برای اصلاح‌کاری هم می‌کنیم یا نه مهم است. اگر ممکن است لطفاً همین الان به سراغ گوشی تلفن همراه خود بروید و پیامکی را که چند دقیقه پیش برای عزیزتان ارسال کرده‌اید را دوباره بخوانید. اگر دچار این توجه و دقت شده‌اید، بسیارگزارم.

■ **نگاه**

اهمیت و شاخص‌های زبان فارسی از نگاه رهبر معظم انقلاب

گنجینه عظیم میراث فرهنگی ایران

■ **سیمین چم**
مقام معظم رهبری بارها به مناسبت‌های مختلف در فرمایشاتشان درباره اهمیت حفظ و صیانت از زبان فارسی و همچنین ضرورت ترویج آن در جهان تأکید کرده‌اند.

مقام معظم رهبری، انقلاب اسلامی ایران را مروج زبان فارسی می‌دانند و به زبان دوم دانشگاهی زبان فارسی در نقاطی از دنیا به برکت انقلاب اشاره می‌کنند و در می‌کنند و در عین حال معتقدند که زبان فارسی، حامل و رسانه پیام انقلاب است. پژوهش خبری صدا و سیما بهمن ماه سال گذشته در بررسی و جمع‌بندی بیانات رهبر معظم انقلاب درباره «اهمیت زبان فارسی» شش شاخص مهم را احصا کرده بود که دقت در آنها بسیار جالب توجه و راهنمای خوبی برای تلاش در حوزه ترویج زبان فارسی است.

همانطور که در کلام‌مقام معظم رهبری آمده است: امروز ملت‌های دنیا سعی می‌کنند موجودی‌های خود را در همه زمینه‌های علمی، معرفتی و فلسفی از طریق زبان‌های خود به دیگر ملت‌ها معرفی کنند، ملت ایران نیز زمانی می‌تواند به این هدف نائل آید که زبان فارسی بتواند در دنیا جایگاه شایسته‌ای برای خود بیابد. گسترش جغرافیایی و رواج این زبان در دنیا متوقف بر این است.

تأکیدات و بیانات رهبر معظم انقلاب درباره اهمیت زبان فارسی حداقل به بیش از ۲۰ سال پیش برمی‌گردد تا جایی که ایشان در دیدار با جمعی از استادان ادبیات فارسی در کشورهای مشترک المنافع در هجدهم بهمن سال ۷۲ بار فرهنگی زبان فارسی را در فرهنگ و تمدن جهانی در خود توجه داشتند و فرمودند: این بار حقیقی وجود دارد که در میراث‌های فرهنگی ملت‌ها آنچه که به زبان فارسی در دسترس انسان‌ها وجود دارد از بسیاری از زبان‌های دیگر بیشتر است و زبان فارسی رایج حدود هزار و ۲۰۰ سال ذخیره فرهنگی برجسته دارد که می‌توان از آن برای پیشبرد فرهنگی بشری استفاده کرد و به آن غنابخشید.

حضرت ایتالله‌خامنه‌ای همچنین در شانزدهم دی سال ۷۴ در دیدار با اعضای مجمع بین‌المللی استادان زبان فارسی از زبان فارسی به عنوان رمز هویت ملی نام بردند و فرمودند: زبان فارسی در واقع جوینار پریش از گنجینه عظیم موارث فرهنگی ایرانیان و ملت‌های فارسی‌زبان است و برای ملت‌های دیگر نیز پدیده‌ای بسیار بزرگ و شکوهمند محسوب می‌شود. گفتنی است با توجه به اهمیت صیانت از زبان فارسی و تأکیدات روشنگرانه مقام معظم رهبری در این زمینه کتابی با عنوان «کلمه طیبه»، شامل گزیده‌ای از بیانات رهبر معظم انقلاب در اهمیت گسترش زبان و ادبیات فارسی در جهان، منتشر شده است.

■ **نگاه**

مصونیت زبان پارسی در گذر زمان

ولی با وجود اینها این زبان به دلیل غنایی که دارد توانسته است خودش را پیدا کرده و هر بار بقایش را حفظ کند.

البته اینکه بیشتر مردم فکر می‌کنند که تنها زبان فارسی مورد حمله‌ات اینجینی قرار گرفته و تغییرات اساسی در آن انجام شده، اشتباه است. زبانی که هم‌اکنون به عنوان زبان بین‌المللی کشورها در نظر گرفته شده، یعنی انگلیسی، هم دچار تغییرات زیادی بوده است. گفته می‌شود این زبان از بیش از صد زبان زنده در دنیا قرض‌گیری کرده تا بشود این زبانی که برای زبان‌های دنیا رخ می‌دهد، به نتایجی دست پیدا کرده که خواندنی است.

او می‌گوید: همیشه هم دگرگونی در زبان‌ها بد نیست. گاهی این دگرگونی‌ها به ایجاد تغییرات مثبت در زبان مادری ما کمک می‌کند، به‌طور مثال هم‌اکنون زبان پارسی ما آهنگ بسیار دلنشینی دارد که باعث شده یکی از خوش‌آواترین زبان‌های دنیا محسوب شود. زبان پارسی این آهنگ زیبا را به تعبیر من از ترویجی که با زبان عربی داشته، پیدا کرده است. این آوای دلنشین ممکن است در زبان‌های پارسی دیگر مانند پشتو و تاجیک و... کمتر به چشم بخورد.

این دوست محققم درباره زبان بین‌المللی جهان یعنی انگلیسی می‌گوید: زبان فارسی بارها مورد هجوم قرار گرفته است. به‌طور مثال در زمان سلوکیان با حمله یونانیان مورد هجوم قرار گرفته و دچار دگرگونی‌هایی در جهان است.

■ **نگاه**